

Рецензия

От проф. дфн Амелия Личева, Софийски университет
на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки
Професионално направление: 2.1. Филология
Научна специалност: Българска литература (Съвременна българска
литература)

Докторант: Боряна Владимирова Владимирова

Научен ръководител: доц. д-р Елка Димитрова

Тема: Образът на женските коси в българската лирика на XX век

Информация за докторантката

Боряна Владимирова е завършила българска филология в Софийския университет, както и магистратура по литературознание пак там.

Магистърската теза, с която се дипломира е „Женските коси – четири модела на прочит“, така че може да се каже, че дисертацията плътно продължава един неин траен интерес и е свидетелство за осъзнатост и мотивираност в работата ѝ.

Боряна е и автор на един сборник с разкази, както и е съставител на броеве на „Литературен вестник“, основно посветени на темата за диаволизма.

Споменаваме последното, защото тя има подчертани интереси в сферата на българската литература и е сред ангажираните с литературни каузи млади литературоведи.

Дисертационен труд

Работата се състои от 222 страници, разделени в три глави, въведение, заключение, приложения и библиография.

Първата глава има характер на историческо въведение и на създаваща контекст за разглежданата проблематика, а именно – образът на женските коси в българската лирика от XX в. Най-ценни в тази глава са наблюденията върху битуването и символиките на образа на косите в приказките, още повече, че са разгледани различни традиции и са изведени интересни проявления. Разбира се, не е подминато и присъствието на образа в митовете, но там прегледът има по-скоро ориентиращ характер и се отличава с известна конспективност. Изобщо слабост на тази глава е липсата на дълбочина и битуването ѝ като своеобразен речник за употребите на търсения образ. И макар с оглед на поставената тема такъв по-схематичен преглед да е оправдан, все пак би било добре някои трактовки, особено в по-популярните митове, да се разширят.

Специално внимание в тази глава заслужава обръщането към живописца и удвояването на литературните употреби на образа с анализ на подобни употреби в живописца. Тези паралели, както и изобщо насочването към подобен интерсемиотичен подход е добро постижение на докторантката.

Втора глава разглежда женското тяло, и в частност косите, като „репрезентиращи женската същност и криеци в себе си множество, понякога неподозирани, значения“. Тук докторантката прибегва до методите на психоанализата. Вярна на подхода, възприет още в първата част, Боряна Владимирова опитва да историзира, като представи различни визии за женствеността. Въпреки че авторката очевидно иска да стъпи на изследвания, които по някакъв начин поставят и проблематиката за косите, прегледът на визиите за женствеността през епохите изглежда крайно

незадоволителен и едностранчив. Изследването на женското тяло е една от най-силно развитите страни на съвременния феминизъм и отсъствието дори на минимален обзор в тази посока, изглежда немотивирано. Много по-удачно би било да се представят различни теории за женското тяло, включително тези свързани с наличието на женски език, и едва след това да се види как в този контекст се вписват текстовете, които отделят специално внимание и на косите. Изобщо, тази глава дори повече от първата, оставя усещането за съкратен конспект по темата. Със сигурност тук и библиографията е крайно недостатъчна и непредставителна.

Недостатъците на първите две глави обаче са компенсирани от третата, която е и същинска за изследването. Тя разглежда образа на женските коси в българската лирика на XX век и тук може да се види колко много работа е свършила Боряна Владимирова и колко добре познава българската литература. Работата с текстове е нещо, което на нея ѝ се удава значително по-добре от теоретизирането. Докторантката очертава една мощна тенденция на еротизация на женските коси, видяна най-вече в символистичната поезия. Интересен акцент е и представянето на различните модели за женска красота, които тази поезия гради. Приносен е погледът и към представата за косата, интерпретирана в нейната хтонична символика. Тук примерите са от автори като Кирил Христов, Христо Смирненски, Людмил Стоянов, Ани Илков. В унисон със своите интереси, докторантката изследва образа на косите и в диaboлистичната литература, където той е неизменно свързан със смъртта. Приносен е и акцентът върху хумористичната поезия на Христо Смирненски. Интересен момент е и опитът за семиотично четене, което изследва „цветовия код в българската лирика“, и по-конкретно е свързано „с образа на русокосите, тъмнокосите и белокосите жени“. В цялата тази част Боряна Владимирова демонстрира умения за близко четене, за сериозни анализи, с нестандартни ключове, както и отлично познаване на огромен корпус от текстове, много от тях

далеч от популярността. Тук личи и добрата овладяност на критическия дискурс върху авторите, които чете. Изобщо, може да се каже, че с тези си прочити Владимирова добавя нови ракурси към образа на българската литература и в този смисъл третата част на изследването ѝ е наистина приносна, както се очаква от една дисертация. Ценно е и приложението, което онагледява направените тематични анализи чрез конкретните примери и което играе ролята на тематична антология.

Авторефератът точно представя направеното в дисертацията. Приносите са коректно посочени, като се набляга, че в рамките на българското литературознание такъв тип тематично изследване, особено в неговата цялост, не е правен. Статиите, свързани с дисертацията, са достатъчно на брой и са публикувани в престижни издания.

Като имам предвид показаните от Боряна Владимирова умения да концептуализира и анализира, както и добрите знания, които тя демонстрира, убедено гласувам да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

7.10.2019

Проф. дфн Амелия Личева